

Arboretum Žampach

Arboretum Žampach provozuje Domov pod hradem Žampach, příspěvková organizace sociálních služeb Pardubického kraje. Nachází se v podhůří Orlických hor v nadmořské výšce 440 m nad mořem pod hradním vrchem. Rozkládá se na ploše přes 4 ha a člení se do tří částí – Dolní a Horní park a park ve vnitřním zámeckém areálu. Sbírkový fond zahrnuje okolo 700 druhů a kultivarů dřevin, včetně u nás vzácně zastoupených druhů. Arboretum je členem Unie botanických zahrad.

Kvetoucí šácholan velkolistý (*Magnolia macrophylla*)

Budova zámku s barokní pískovcovou sochou Krista – Ecce Homo z roku 1758 (vlevo) a dvěma magnoliemi vedle vchodu

O tom, jak celé zařízení funguje, jsme si povídali s ředitelem organizace PaedDr. Luděkem Grätzem, který stojí i za vybudováním arboreta. To se stalo jeho velkou láskou a koníčkem. „Domov poskytuje sociální služby a našim zřizovatelem je Pardubický kraj. Hlavní budova je zámek s kaplí, dále zde jsou i novější budovy. Poskytujeme pobytové a nepobytové služby pro osoby se zdravotním rozumovým postižením, včetně služby chráněné bydlení, podpory samostatného bydlení, sociálně terapeutické dílny a odlehčovací služby. Velmi poptávaná je naše specializovaná služba pro osoby

PaedDr. Luděk Grätz

Zámecká kaple sv. Bartoloměje z roku 1713

Kristýna Hanzelková, DiS.

Zelkova pilovitá (*Zelkova serrata*) 'Variegata'

s poruchami autistického spektra. Služby poskytujeme nejen zde v centru na Žampachu, ale také na dalších místech. Například služba pro děti je umístěna v domku ve městě Žamberk. V pobytových službách máme asi 120 klientů. Máme rovněž doplňkovou činnost. V rámci sociálně terapeutických dílen vznikají různé výrobky, které nabízíme v našem obchůdku. Kromě dílenských činností právě dochází k aktivizaci klientů v našem arboretu, především při jeho údržbě. Je tedy prostředím pro pracovní terapii. Máme zájem, aby areál byl co

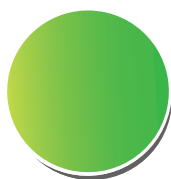
Slunečnickový strom – *Firmiana simplex* je asijský subtropický strom, který se rozrůstá do šířky. Jeho dřevo se používá na ozvučné desky, listy jako náhražka tabáku a pražená semena k přípravě čaje.

nejvíce otevřen veřejnosti, protože kontakt klientů s okolím je pro nás podstatný. I samo prostředí je důležité. Všude je bezbariérový přístup.“

Jeden z památných stromů – letitý buk lesní v Dolním parku

Jak vznikl nápad vytvořit arboretum?
„Původně zde byl park. V 90. letech byl hodně zanedbán. Nejdříve vznikl jedno-

Arboretum Horní park

Douglaska s obrovským kulovitým čarověním na vrcholu je vidět zdaleka.

duchý projekt na sanaci náletových dřevin a ošetření stromů. Postupně dosadba přerostla do sbírkových dřevin. Možná to byl spíše můj koníček," říká Dr. Grätz.

Sortiment je tu opravdu mimořádně bohatý, jak se vám daří rozvoj arboreta financovat?

„Arboretum provozujeme v rámci našich doplňkových činností, které v úhrnu nemohou finančně zatěžovat naši hlavní činnost, tedy poskytování sociálních služeb. Údržba je tedy z větší části řešena v rámci aktivizační činnosti našich klientů nebo údržby areálu a pokud jde o rostlinný materiál, jdeme cestou od malých stromků a semenáčků. Využíváme výměnu s botanickými zahradami, získáváme přebytky a samozřejmě jsou zde zdroje od našich dárců apod. Naše databáze je sice hodně bohatá, ale když

Žampach byla původně gotická tvrz doložená před rokem 1600. Z roku 1672 pochází přestavba tvrze na raně barokní zámek, který sloužil jako letní rezidence jezuitů. V letech 1701–1713 byla přistavěna kaple sv. Bartoloměje. Nejvýznamnějšími majiteli zámku byli Lützowovi. Dr. František Lützow byl velkým zastáncem českého národa na přelomu 19. a 20. století a autorem cenných vědeckých a historických prací vycházejících z české historie a literatury. Přestože byl původem šlechtického rodu a zastával významné pozice v říšském politickém životě, zvolil si český národ za svůj vlastní. Propagoval českou kulturu a upozorňoval na mezinárodní význam české otázky. Jeho manželka Anna Gustava zakoupila v roce 1884 panství Žampach. Od té doby zde manželé trávili hodně času. Úprava zámeckých parků v anglickém stylu pochází právě z doby činnosti manželů Lützowových v letech 1884 až 1933. Na těchto úpravách jsou založeny stávající památkové a přírodní hodnoty parků. Od roku 1990 je budováno Arboretum Žampach. Dr. Františku Lützowovi je na zámku věnována galerie.

se půjdeme podívat do arboreta, zjistíte, že část sbírkových dřevin jsou poměrně mladé rostliny vyžadující hodně naší péče a pozornosti.“

Kolik máte zahradníků nebo dalšího personálu, který by se o park staral?

„Naši zahradníci a údržbáři parků jsou specializovaní pracovníci sociálních služeb na pracovní terapii s klienty. Jsou

Arboretum Žampach má své informační centrum.

Arálie štíhlá (*Aralia elata*) 'Aureovariegata'

Jeden z mnoha panelů popisujících pěstované dřeviny

aktuálně tři, ale jejich pracovní náplň se netýká jen arboreta. Navíc zde provozujeme zelinářské a ovocné zahradnictví a chov domácích zvířat.“

Co byste vypíchl z dřevin v arboretu?

„Nejstarší dřeviny z původního parku, většinou duby a buky, mohou mít přibližně 300 let. Unikátní je čarovník na vrcholu douglasky, má průměr ke dvěma metrům. Je vidět zdaleka. Máme tu wollemii a několik blahočetů. Zprvu jsme všechno na zimu stěhovali, teď už blahočety necháváme zimovat venku. Na zimu děláme různé kryty. Za zmínku stojí určitě stálezelené magnólie. Magnólie velkolistá na nádvoří krásně kvete.“

Během exkurze celým areálem se nám věnovala také vedoucí IC a Arboreta Žampach

Kristýna Hanzelková, DiS., která doplnila: „Kolem zámku je Horní park, rozlohou největší je Dolní park, pak je tu část přímo v areálu domova. Je zde spousta herních prvků a docházejí sem i lidé s dětmi z okolí. Tím se klienti potkávají se spoustou lidí. Máme zde rovněž smyslový park. Jsou zde aromatické rostliny, rostliny s plody, jsou tu zvonkohry... V parku je umístěno patnáct panelů, kde návštěvníci najdou

Dub kaštanolistý (*Quercus castaneifolia*) 'Greenspire'

informace o dřevinách. V infocentru je možné domluvit i komentovanou prohlídku. Další informace jsou na webových stránkách včetně poměrně bohaté fotogalerie, kde se snažíme jednotlivé dřeviny dokumentovat v různém ročním období.“

Jan Stanzel

Foto autor

Pořadatel

Hlavní partner

Litoměřice

ústecký kraj

Partneři

